

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK

YVES BOT

esitatud 16. mail 2019¹

Kohtuasi C-479/17 P

Guardian Europe Sàrl

versus

Euroopa Liit, keda esindab Euroopa Liidu Kohus,

Euroopa Liit, keda esindab Euroopa Komisjon

Apellatsioonkaebus – Kahju hüvitamise nõue – Kohtuotsuse mõistliku aja jooksul tegemata jätmine – Võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine – Vastuvõetavuse tingimused – Hagi esitamise õigus – Mõiste „üks ettevõtja“ – Hagejale väidetavalt tekkinud kahju hüvitamine – Liidu lepinguväline vastutus Euroopa Liidu Üldkohtu tehtud kohtuotsuse eest

I. Sissejuhatus

1. Apellatsioonkaebustega paluvad vastavalt Euroopa Liit² ja Guardian Europe Sàrl³ osaliselt tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 7. juuni 2017. aasta kohtuotsuse Guardian Europe *vs.* Euroopa Liit⁴, millega Üldkohus mõistis esiteks Euroopa Liidult Guardian Europe'i kasuks välja 654 523,43 euro suuruse hüvitise varalise kahju eest, mis tekkis sellele äriühingule kohtuasja mõistliku aja jooksul lahendamise kohustuse rikkumise tõttu kohtuasjas, milles tehti 27. septembri 2012. aasta kohtuotsus Guardian Industries ja Guardian Europe *vs.* komisjon⁵ ja millega ta teiseks jättis hagi ülejäänud osas rahuldamata.

2. Pärast apellatsioonkaebusest osalist loobumist 7. jaanuaril 2019 kohtuasjas Euroopa Liit *vs.* Guardian Europe (C-447/17 P) jäi liit, keda esindab Euroopa Liidu Kohus, üksnes oma apellatsioonkaebuse teise väite juurde, millega heidab ette, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 160 on ekslikult tõlgendatud mõistet „põhjuslik seos“ ja et selle otsuse punktis 161 on vääralt leitud, et Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsusega päädinud kohtuasja mõistliku aja jooksul lahendamise kohustuse rikkumise ning seda mõistlikku aega ületanud ajavahemikul täiendavate pangagarantiiga seotud tasude maksmisest Guardian Europe'ile tekkinud kahju vahel on piisavalt otsene põhjuslik seos.

¹ Algkeel: prantsuse.

² Kohtuasjas Euroopa Liit *vs.* Guardian Europe (C-447/17 P).

³ Kohtuasjas Guardian Europe *vs.* Euroopa Liit (C-479/17 P).

⁴ T-673/15, edaspidi „vaidlustatud kohtuotsus“, EU:T:2017:377.

⁵ T-82/08, edaspidi „Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsus“, EU:T:2012:494.

3. Selle teise väitega, mis on analoogne sellega, mille esitas liit kohtuasjades Euroopa Liit *vs.* Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne⁶, Euroopa Liit *vs.* Kendrion⁷ ning Euroopa Liit *vs.* ASPLA ja Armando Álvarez⁸, nõustus Euroopa Kohus 13. detsembri 2018. aasta kohtuotsustes.

4. Selles olukorras piirdun apellatsioonkaebuste pinnalt tõusetuvate uute õigusküsimuste analüüsimisel üksnes Guardian Europe'i apellatsioonkaebusega kohtuasjas Guardian Europe *vs.* Euroopa Liit (C-479/17 P) ja keskendun seal esitatud esimesele ja neljandale väitele, mis puudutavad mõistet „üks ettevõtja“⁹, ning kuuendale väitele, mis puudutab liidu vastutust Üldkohtu tehtud kohtuotsuse eest. Selgitan siiski lühidalt, millises osas neljandale väitele vastuseks esitatud vastuväited tagasi lükata, kuna sellest sõltub ka kuuendale väitele antav hinnang.

5. Esitan niisiis põhjendused, miks ma leian, et põhjendatud on ainult esimene ja neljas väide, välja arvatud osas, milles neis kritiseeritakse vaidlustatud kohtuotsuse neid põhjendusi, mis puudutavad Guardian Industries Corp.'i esindamist Guardian Europe'i poolt, mis toob seetõttu kaasa vaidlustatud kohtuotsuse osalise tühistamise.

II. Vaidluse aluseks olevad asjaolud

6. Guardian Industries ja Guardian Europe esitasid Üldkohtu kantseleisse 12. veebruaril 2008 saabunud hagi, millega vaidlustasid komisjoni 28. novembri 2007. aasta otsuse K(2007) 5791 (lõplik) [ELTL] artiklis [101] ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (Juhtum nr COMP/39165 – Lehtklaas)¹⁰. Hagiavalduses taotlesid nad sisuliselt selle otsuse tühistamist neid puudutavas osas ja neile selle otsusega määratud trahvi vähendamist.

7. Kuna Üldkohus jättis selle hagi 27. septembri 2012. aasta kohtuotsusega rahuldamata, esitasid Guardian Industries ja Guardian Europe apellatsioonkaebuse, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 10. detsembril 2012.

8. Euroopa Kohus tühistas 12. novembri 2014. aasta kohtuotsusega Guardian Industries ja Guardian Europe *vs.* komisjon¹¹ esiteks Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsuse osas, milles lükati tagasi väide diskrimineerimiskeelu põhimõtte rikkumise kohta Guardian Industries'ile ja Guardian Europe'ile solidaarselt määratud trahvi suuruse arvutamisel ning osas, milles jäeti kohtukulud viimatinimetatute kanda. Teiseks tühistas Euroopa Kohus otsuse K(2007) 5791 artikli 2 osas, millega määrati Guardian Industries'ile ja Guardian Europe'ile solidaarselt 148 000 000 euro suurune trahv. Kolmandaks määras Euroopa Kohus otsuse K(2007) 5791 artiklis 1 tuvastatud rikkumise eest Guardian Industries'ile ja Guardian Europe'ile solidaarselt 103 600 000 euro suuruse trahvi. Neljandaks jättis Euroopa Kohus ülejäänud osas apellatsioonkaebuse rahuldamata.

⁶ C-138/17 P ja C-146/17 P, EU:C:2018:1013.

⁷ C-150/17 P, EU:C:2018:1014.

⁸ C-174/17 P ja C-222/17 P, EU:C:2018:1015.

⁹ Üksikasjalikult ei käsitleta teist väidet, mille esemeks on samuti mõiste „üks ettevõtja“ seonduvalt Guardian Europe'i taotlusega, mille aluseks on kohtuasja lahendamine ebamõistlikult pika aja jooksul, kuna selle väite esimese osa põhjendatus on tihedalt seotud esimese väite ja liidu esitatud apellatsioonkaebuse kohta tehtava Euroopa Kohtu otsuse põhjendatusega. Moonutamise etteheite kohta, mille apellant on esitanud selle teise väite teises osas, vt käesoleva ettepaneku punkt 74 ja 42. joonealune märkus.

¹⁰ Edaspidi „otsus K(2007) 5791“.

¹¹ C-580/12 P, EU:C:2014:2363.

III. Menetlus Üldkohtus ja vaidlustatud kohtuotsus

9. Guardian Europe esitas 19. novembril 2015 Üldkohtu kantseleisse saabunud hagiavaldusega ERTL artikli 268 ja artikli 340 teise lõigu alusel hagi liidu vastu, keda esindavad komisjon ja Euroopa Liidu Kohus, taotledes hüvitist kahju eest, mis oli sellele äriühingule väidetavalt tekkinud esiteks Üldkohtu ülemäärase menetlusaja tõttu kohtuasjas, milles tehti Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsus ning teiseks võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise tõttu komisjoni poolt otsuse K(2007) 5791 tegemisel ja Üldkohtu poolt selle kohtuotsuse tegemisel.

10. Vaidlustatud kohtuotsusega otsustas Üldkohus:

- „1. Mõista [liidult], keda esindab Euroopa Liidu Kohus, välja 654 523,43 euro suurune hüvitis [Guardian Europe'ile] varalise kahju eest, mis sellele äriühingule tekkis lahendi tegemise mõistliku aja ületamise tõttu kohtuasjas, milles tehti [Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsus]. See hüvitis arvutatakse alates 27. juulist 2010 kuni käesoleva kohtuotsuse kuulutamiseni ümber tasandusintressiga, mille määr on aastane inflatsioonimäär, mille on kõnesoleva ajavahemiku kohta tuvastanud Eurostat (Euroopa Liidu Statistikaamet) liikmesriigis, kus see äriühing on asutatud.
2. Mõista lisaks punktis 1 viidatud hüvitisele alates käesoleva kohtuotsuse kuulutamisest kuni nimetatud hüvitise täieliku tasumiseni välja viivitusintress Euroopa Keskpanga (EKP) poolt oma peamiste refinantseerimistehingute jaoks kehtestatud intressimäära alusel, mida on suurendatud kahe protsendipunkti võrra.
3. Jätta hagi ülejäänud osas rahuldamata.
4. Mõista liidu, keda esindab [komisjon], kohtukulud välja Guardian Europe'ilt.
5. Jätta esiteks Guardian Europe'i ja teiseks liidu, keda esindab Euroopa Liidu Kohus, kohtukulud nende endi kanda.“

IV. Poolte nõuded

11. Kohtuasjas Guardian Europe vs. Euroopa Liit (C-479/17 P) esitatud apellatsioonkaebuses palub Guardian Europe Euroopa Kohtul:

- tühistada vaidlustatud kohtuotsus osas, milles jäeti resolutsiooni punktiga 3 rahuldamata kahju hüvitamise nõue, mille Guardian Europe oli esitanud ERTL artikli 268 ja artikli 340 teisel lõigu alusel;
- mõista kahju eest, mis tekkis talle Üldkohtu poolt kohtuasja mõistliku aja jooksul lahendamise seotud kohustuste rikkumise tõttu, liidult hüvitisena välja järgmised summad, millele lisandub esiteks alates 27. juulist 2010 kuni käesoleva apellatsioonkaebuse kohta tehtava kohtuotsuse kuupäevani tasandusintress, mille määraks on Eurostati (Euroopa Statistikaamet) poolt asjaomasel perioodil tuvastatud aastane inflatsioonimäär Guardian Europe'i asukohaks olevas liikmesriigis, ning teiseks käesoleva apellatsioonkaebuse kohta kohtuotsuse tegemise kuupäevast alates viivitusintress, mille määraks on Euroopa Keskpanga

poolt oma põhiliste refinantseerimistingute suhtes kohaldatav intressimäär, suurendatuna kahe protsendi võrra:

- 1 388 000 eurot alternatiivkulude või saamata jäänud tulu eest;
- 143 675,78 eurot pangagarantiiga seotud tasude eest;
- Guardian Europe'ile otsusega K(2007) 5791 määratud trahvist kohase protsendina kindlaks määratav summa mittevaralise kahju eest;
- mõista kahju eest, mis tekkis komisjoni ja Üldkohtu poolt võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise tõttu, liidult hüvitisena välja järgmised summad, millele lisandub esiteks alates 19. novembrist 2010 kuni käesoleva apellatsioonkaebuse kohta tehtava kohtuotsuse kuupäevani tasandusintress, mille määraks on Eurostati (Euroopa Statistikaamet) poolt asjaomasel perioodil tuvastatud aastane inflatsioonimäär Guardian Europe'i asukohaks olevas liikmesriigis, ning teiseks käesoleva apellatsioonkaebuse kohta kohtuotsuse tegemise kuupäevast alates viivitusintress, mille määraks on Euroopa Keskpanga poolt oma põhiliste refinantseerimistingute suhtes kohaldatav intressimäär, suurendatuna kahe protsendi võrra:
- 7 712 000 eurot alternatiivkulude või saamata jäänud tulu eest ning
- Guardian Europe'ile otsusega K(2007) 5791 määratud trahvist kohase protsendina kindlaks määratav summa mittevaralise kahju eest;
- teise võimalusena saata asi eelnimetatud nõuete osas uueks lahendamiseks Üldkohtule ning
- mõista kohtukulud välja komisjonilt ja Euroopa Liidu Kohtult.

12. Liit, keda esindab Euroopa Liidu Kohus, palub Euroopa Kohtul:

- jätta apellatsioonkaebus rahuldamata ja
- mõista kohtukulud välja Guardian Europe'ilt.

13. Liit, keda esindab komisjon, palub Euroopa Kohtul:

- jätta apellatsioonkaebus komisjoni vastu esitatud nõuete osas rahuldamata;
- jätta Guardian Europe'i kohtukulud tema enda kanda ja mõista temalt välja komisjoni kohtukulud.

14. Liit, keda esindab Euroopa Liidu Kohus, esitas vastuapellatsioonkaebuse ning palub Euroopa Kohtul:

- tühistada otsus, millega lükati tagasi saamata jäänud tulu hüvitamise nõude vastuvõetamatuse vastuväide;

- tunnistada Guardian Europe'i esitatud saamata jäänud tulu hüvitamise nõue vastuvõetamatuks ning
- mõista kohtukulud välja Guardian Europe'ilt.

15. Guardian Europe palub Euroopa Kohtul:

- jätta vastuapellatsioonkaebus rahuldamata ja
- mõista kohtukulud välja liidult.

V. Apellatsioonkaebuse esimene, neljas ja kuues väide ning vastuapellatsioonkaebuse ainus väide

A. Sissejuhatavad märkused

16. Esiteks tuleb rõhutada, et tulenevalt esimese ja neljanda väite esemest, milleks on mõiste „üks ettevõtja“, tuleb neid väiteid kohe käsitleda koos, kuna need puudutavad Guardian Europe'i õigust esitada hagi nii Guardian Industries'i nimel kui ka selle kahju eest, millele Guardian Europe tugineb.¹²

17. Teiseks tuleb täpsustada, et appellatsioonkaebuse kuuendas väites tõstatatud küsimust, mis puudutab Üldkohtu otsuse sisu eest liidu vastutuse tekkimise tingimusi¹³, tuleb analüüsida juhul, kui lükata tagasi kriitika, mis on suunatud vaidlustatud kohtuotsuse nendele põhjendustele, mis puudutavad muid asja läbivaatamist takistavaid asjaolusid.

18. Komisjon esitas nimelt argumendi, mis puudutas Euroopa Kohtu kohustust käsitleda omal algatusel otsuse K(2007) 5791¹⁴ tegemisel võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumisele tuginedes esitatud Guardian Europe'i kahju hüvitamise nõude aegumise küsimust. Euroopa Liidu Kohus leidis vastuvõetavas vastuapellatsioonkaebuses¹⁵, et vaidlustatud kohtuotsuse punktis 64 hindas Üldkohus asja lahendamiseks vajalikke asjaolusid valesti ning lükkas seetõttu selle kohtuotsuse punktis 65 põhjendamatuks tagasi väite, et nõue on vastuvõetamatu, kuna väidetava saamata jäänud tulu hüvitamine muudaks lõpliku otsuse¹⁶ õiguslikud tagajärjed olematuks.

19. Kuna minu käesolevas ettepanekus ei ole nende väidete eseme kohta üksikasjalike tähelepanekute esitamine põhjendatud, täpsustan lühidalt, miks ei peaks Euroopa Kohus vaidlustatud kohtuotsust tühistama osas, milles leiti, et hagi vastuvõetamatuse aluseid ei esine.

¹² Meeldetuletuseks teise väite kohta vt käesoleva ettepaneku punkt 4. Vastuvõetavuse tingimuste kohta vt ka käesoleva ettepaneku punktid 60 ja 62.

¹³ Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale on ELTL artikli 340 teise lõigu tähenduses liidu lepinguvälise vastutuse tekkimise eeldus see, et samal ajal on täidetud teatavad tingimused: liidu institutsioonile etteheidetava tegevuse õigusvastasus, kahju tegelik tekkimine ja põhjuslik seos institutsiooni tegevuse ja viidatud kahju vahel (vt 13. detsembri 2018. aasta kohtuotsus Euroopa Liit vs. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne (C-138/17 P ja C-146/17 P, EU:C:2018:1013, punkt 67 ja seal viidatud kohtupraktika)).

¹⁴ Tegemist on Guardian Europe'i appellatsioonkaebuse neljandale väitele esimese võimalusena vastuseks esitatud argumendiga, vt käesoleva ettepaneku punkt 50. Teise võimalusena esitatud kolme ülejäänud väidet on kajastatud käesoleva ettepaneku 16. joonealuses märkuses ning punktides 51 ja 52.

¹⁵ Vt selle kohta 7. juuni 2007. aasta kohtuotsus Wunenburger vs. komisjon (C-362/05 P, EU:C:2007:322, punktid 37–40 ja seal viidatud kohtupraktika).

¹⁶ Tuleb täpsustada, et vastuseks appellatsioonkaebuse neljandale väitele esitab komisjon teise võimalusena taotluse, et Euroopa Kohus käsitleks omal algatusel üht avalikul huvil põhinevat väidet; selle argumendi alus on sama, mis vastuapellatsioonkaebuse ainsal argumendil. Neil asjaoludel on selle analüüsimine tarbetu.

20. Mis puudutab Guardian Europe'i nõude aegumisega seonduvat komisjoni argumenti, siis tuleb märkida, et komisjon ei esitanud vastuapellatsioonkaebust vaidlustatud kohtuotsuse peale, milles leiti, et seda hagi vastuvõetamatuse alust, millele komisjon tuginenud oli, ei esinenud. Minu hinnangul on see asjaolu piisav, et sellele argumendile Euroopa Kohtu kodukorra artiklite 174, 176 ja 178 sätteid silmas pidades mitte vastata. Lisaks sellele tuleb meelde tuletada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt ei käsitle Euroopa Kohus nõude võimaliku aegumise küsimust omal algatusel, kuni see ei ole avalikes huvides¹⁷.

21. Mis puudutab väidet, et väidetavalt saamata jäänud tulu hüvitamine muudaks lõpliku otsuse õiguslikud tagajärjed olematuks, siis leiab Euroopa Liidu Kohus, et Guardian Europe'i nõudel on sama tagajärg ja sama ese nagu tühistamishagil, mille ta oleks pidanud esitama selleks, et vaidlustada 12. novembri 2014. aasta kohtuotsuse Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon¹⁸ täitmiseks tema poolt alusetult tasutud trahvi osa eest talle tagasi makstav summa ja intressid. Euroopa Liidu Kohus leiab, et selle nõude eesmärk on tegelikult saada kõnealuse summa kasutamise võimaluse kaotamise eest hüvitisena intressi, mille määr on suurem kui see, mida komisjon kasutas.

22. Vaidlust pole selles, et Guardian Europe'i eesmärk on saada hüvitis saamata jäänud tulu eest, mis on seotud vahega ühest küljest komisjoni poolt talle tagastatud trahvisumma osalt makstud intresside ning teisest küljest tulu vahel, mida apellant oleks võinud saada, kui ta selle asemel, et maksta komisjonile summa, mida Euroopa Kohus pidas lõpuks alusetuks, oleks selle investeerinud oma majandustegevusse¹⁹.

23. Minu hinnangul erineb see nõue, nagu ka Üldkohus õigesti märkis, oma eseme poolest nõudest, mille eesmärk on saada hüvitis kahju eest, mis põhjustati ajaga, mille jooksul ei olnud tagastatud summa kasutatav²⁰, ning mis on juba rahuldatud viivitusintressi maksimisega.

24. Sellise eristuse tegemine on vajalik, kuna esiteks on Euroopa Kohus juba leidnud, et viivitusintressi maksmine on tühistava kohtuotsuse täitmiseks vajalik meede ELTL artikli 266 esimese lõigu tähenduses, kuna selle eesmärk on hüvitada kindlasummaliselt asjaolu, et isik ei saanud nõudele vastavat summat kasutada, ja ärgitada võlgnikku täitma tühistavat kohtuotsust niipea kui võimalik²¹.

25. Teiseks on ELTL artikli 266 teises lõigus sätestatud, et tühistatud akti andnud institutsiooni kohustus võtta kohtuotsuse täitmiseks vajalikud meetmed, mille hulgas on viivitusintressi maksmine, ei mõjuta artikli 340 kohaldamisest tuleneda võivaid kohustusi.

26. ELTL artikli 266 teisest lõigust tuleneb ka põhimõte, et viivitusintressi eesmärk ei ole hüvitada kogu kahju, mis alusetult makstud summa kasutamise võimalusest ilma jäämisega tekkida võis.

¹⁷ Vt 8. novembri 2012. aasta kohtuotsus *Evropaiki Dynamiki vs. komisjon* (C-469/11 P, EU:C:2012:705, punkt 51 ja seal viidatud kohtupraktika) ning 14. juuni 2016. aasta kohtuotsus *Marchiani vs. parlament* (C-566/14 P, EU:C:2016:437, punkt 94), samuti 13. detsembri 2018. aasta kohtuotsus *Iran Insurance vs. nõukogu* (T-558/15, EU:T:2018:945, punkt 71) ja 13. detsembri 2018. aasta kohtuotsus *Post Bank Iran vs. nõukogu* (T-559/15, EU:T:2018:948, punkt 64). Vt ka Clausen, F., *Les moyens d'ordre public devant la Cour de justice de l'Union européenne*, Bruylant, Bruxelles, 2018, lk 109–111.

¹⁸ C-580/12 P, EU:C:2014:2363.

¹⁹ Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 61.

²⁰ Kokkuvõttena viivitusintressi kohaldamise põhimõtete kohta vt minu ettepanek kohtuasjas komisjon vs. IPK International (C-336/13 P, EU:C:2014:2170, punktid 75 ja 77–79).

²¹ Vt 12. veebruari 2015. aasta kohtuotsus komisjon vs. IPK International (C-336/13 P, EU:C:2015:83, punktid 29 ja 30).

27. Neil asjaoludel leian, et Guardian Europe'i poolt ETL artikli 340 alusel esitatud kahju hüvitamise hagi on vastuvõetav ning et vastuapellatsioonkaebus tuleb seega rahuldamata jätta.

B. Guardian Europe'i apellatsioonkaebuse esimene ja neljas väide

1. Poolte argumendid

a) Esimene väide

28. Oma esimeses väites leiab Guardian Europe, et olles vaidlustatud kohtuotsuse punktides 153 ja 154 asunud seisukohale, et Üldkohtu poolt mõistliku menetlusaja rikkumise tõttu apellandile mingisugust saamata jäänud tulus seisnevat kahju ei tekkinud, on Üldkohus liidu õiguses kasutatava mõiste „üks ettevõtja“ tõlgendamisel õigust väärtalt kohaldanud.

29. Täpsemalt kritiseerib Guardian Europe vaidlustatud kohtuotsuse punktides 103 ja 153 sisalduvat Üldkohtu seisukohta, mille kohaselt, kuivõrd ta ei kandnud isiklikult neid kulusid, mis olid seotud trahvi maksmisega, ei tekkinud Guardian Europe'ile 12. veebruari 2010 ja 27. septembri 2012 vahelisel ajal tegelikku ja kindlat kahju, mis seisneks vahes ühest küljest 12. novembri 2014. aasta kohtuotsuses Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon²² Euroopa Kohtu poolt lõpuks alusetuks tunnistatud trahvi osalt komisjoni makstud intresside ja teisest küljest tulu vahel, mille ta oleks võinud saada, kui ta kõnealuse summa komisjonile maksmise asemel oleks selle investeerinud oma tegevusse.

30. Guardian Europe väidab kõigepealt, et haldusmenetluses, mis päädis otsusega K(2007) 5791, käsitati Guardiani kontserni liidu õiguse tähenduses „ühe ettevõtjana“. Ka Guardianile määratud trahv arvutati Guardiani kui „ettevõtja“ kogu müügitulu alusel, mitte aga Guardian Industries'i või Guardian Europe'i müügitulu alusel, kuna viimase müügitulu ei olnud käsitletud perioodil asjassepuutuv.

31. Guardian Europe järeltab sellest, et Üldkohus, kelle poole pöörduti selleks, et hinnata varasema tühistamishagi menetlemisel Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 47 rikkumise tagajärgi, oleks ka lepinguvälise vastutuse hagi menetlemisel pidanud Guardiani käsitama liidu õiguse tähenduses „ühe ettevõtjana“.

32. Guardian Europe täpsustab järgnevalt esiteks, et mõiste „üks ettevõtja“ on liidu õiguses laialdaselt tunnustatud, eeskätt andmekaitse, riigihangete ja maksunduse valdkondades.

33. Teiseks, olles rõhutanud, et talle kuulub kogu osalus kõigis asjassepuutuvates tegutsevates tüdarettevõtjates, täpsustab Guardian Europe, et ühele majanduskontserni kuuluvale ettevõtjale tekkiv kahju mõjutab tingimata kogu selle kontserni kasumit ja selle kontserni siseselt tehtavaid võimalikke investeerimisotsuseid. Guardiani kontserni puhul oli otsuse K(2007) 5791 peamiseks adressaadiks Guardian Europe, kes esitas selle peale hagi ühiselt koos oma emaettevõtja Guardian Industries'iga. Kuna Guardian Europe'it mõjutas komisjoni poolt määratud trahvi tõttu Euroopasse investeerimiseks suunatavate ressursside vähenemine, esitas ta hüvitamisnõude nii enda kui kontserni nimel.

²² C-580/12 P, EU:C:2014:2363.

34. Viimaks palub Guardian Europe, et vaidlustatud kohtuotsuse tühistamise korral määraks Euroopa Kohus ise kindlaks välja mõistetava hüvitise summa.

35. Vastustaja vastuses leiab Euroopa Liidu Kohus, et Üldkohus on vaidlustatud kohtuotsuse punktides 153 ja 154 õigesti leidnud, et Guardian Europe'ile ei tekkinud mingisugust saamata jäänud tulus seisnevat tegelikku ja kindlat kahju.

36. Euroopa Liidu Kohus leiab kõigepealt, et konkurentsioiguses trahvi suuruse kindlaks määramisel kasutatav mõiste „üks ettevõtja“ ei ole ELTL artikli 340 teise lõigu alusel esitatava hüvitamisnõude korral kohaldatav.

37. Järgnevalt täpsustab Euroopa Liidu Kohus, et füüsilisel ja juriidilisel isikul on liidu vastu kahju hüvitamise nõude esitamise õigus vaid juhul, kui ta saab kohtusse pöörduda iseenda huvides või teiste isikute poolt loovutatud kahju hüvitamise nõudeõiguse kaitseks. Kuna apellant ei ole tõendanud, et tal oleks olnud mis tahes huvi hagi esitamiseks, tuleb kahju hüvitamise nõue rahuldamata jätta²³.

38. Viimaks tuletab Euroopa Liidu Kohus meelde, et Guardian Europe on kõigi oma tütaretevõtjate ning ka oma emaettevõtja Guardian Industries'i kõrval eraldiseisev juriidiline isik. Euroopa Liidu Kohus järeldab sellest, et juhul kui Guardian Europe'i emaettevõtja või seitse tütaretevõtjat ei ole kahju hüvitamise nõudeõigusi loovutanud, saaks Guardian Europe kahju hüvitamise nõude esitada vaid temale endale tegelikult tekkinud kahju eest.

39. Repliigis leiab Guardian Europe, et kohtupraktika, millele Euroopa Liidu Kohus oma argumentide toetuseks viidanud on, ei luba väita, et samasse majanduskontserni kuulumine ei ole piisav, õigustamaks põhjendatud huvi olemasolu ELTL artikli 340 teise lõigu alusel kahju hüvitamise nõude esitamiseks.

40. Apellant rõhutab siinkohal, et 4. oktoobri 1979. aasta kohtuotsusest Ireks-Arkady vs. EMÜ²⁴, mis puudutas kahju hüvitamise nõudeõiguse loovutamist seoses kontserni ümberkorraldamisega, ei tulene, et nõude loovutamise kohta, mis võis olla mitteametlik või kaudne, oleks nõutav tõendi olemasolu. Teiseks ei öelnud Euroopa Kohus selles kohtuotsuses, et majanduskontserni puhul on selline nõude loovutamine tingimata vajalik.

41. Guardian Europe vaidleb vastu ka Euroopa Liidu Kohtu argumendile, mille kohaselt on kahju kandnud üksnes see juriidiline isik, kes otsusega K(2007) 5791 määratud trahvi tasus. Siinkohal väidab apellant, et talle tekkis kahju esiteks seetõttu, et tema oli selle otsuse põhiline adressaat ning teiseks seetõttu, et Guardiani kontsern pidi suure osa oma Euroopa ressurssidest ümber suunama trahvi tasumiseks, mis muutis tema investeerimisvõimet, et toetada ja arendada oma majandustegevust Euroopas²⁵.

42. Vasturepliigis leiab Euroopa Liidu Kohus uuesti, et tema viidatud kohtupraktika kinnitab, et kahju hüvitamise nõude esitamise õigus on ainult sellisel füüsilisel või juriidilisel isikul, kellel on selleks isiklik põhjendatud huvi. Kuigi hagiga kaitstav õigus on võimalik loovutada nii, et õiguse omandajal on õigus esitada hagi enda nimel, ei esine siiski muid asjaolusid, mille korral Euroopa Kohus oleks möönnud, et ühel üksikisikul on õigus esitada hagi, mis puudutab teisele üksikisikule

²³ Euroopa Liidu Kohus viitab eelkõige 4. oktoobri 1979. aasta kohtuotsusele Ireks-Arkady vs. EMÜ (238/78, EU:C:1979:226, punkt 5) ja 9. novembri 1989. aasta kohtuotsusele Briantex ja Di Domenico vs. EMÜ ja komisjon (353/88, EU:C:1989:415, punkt 16).

²⁴ 238/78, EU:C:1979:226.

²⁵ Guardian Europe väidab, et on Guardian Industries'i ainosalusega tütaretevõtja, kes tegeleb Euroopa turuga.

tekkinud kahju. Kuna Guardian Industries, Guardian Europe ja tema tütarettevõtjad on kõik erinevad äriühingud, ei ole ühelgi neist äriühingutest õigust esitada teise nimel kahju hüvitamise nõuet, mis puudutab viimasele tekkinud kahju, kui talle ei ole sellist õigust loovutatud.

43. Euroopa Liidu Kohus lisab, et selle kohtupraktika kohaselt ei anna asjaolu, et äriühing kuulub majanduskontserni, juriidilisele isikule automaatselt isiklikku põhjendatud huvi hagi esitamiseks, kui teisel samasse kontserni kuuluval isikul selline isiklik huvi on.

44. Mis puudutab Guardian Europe'i argumenti, et Euroopa Liidu Kohus leiab vastustaja vastuse punktis 10, et isikuks, kellele on tekkinud kahju, on see juriidiline isik, kes maksis otsusega K(2007) 5791 määratud trahvi, siis tuletab nimetatud vastustaja meelde, et Üldkohus leidis vaidlustatud kohtuotsuse punktides 103 ja 153, et kuna Guardian Europe ei kandnud isiklikult määratud trahvi maksimisega seotud kulusid, ei saa ta väita, et talle on tekkinud saamata jäänud tulus seisnev tegelik ja kindel kahju. Euroopa Liidu Kohus leiab, et Guardian Europe ei ole ära näidanud, et see Üldkohtu seisukoht oleks õiguslikult ebatäpne.

b) Neljas väide

45. Neljandas väites teeb Guardian Europe etteheite, et leides, et võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine otsuses K(2007) 5791 ja Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsuses ei põhjendanud Guardian Europe'ile tulu saamata jäämist, on vaidlustatud kohtuotsuse punktides 99 ja 107 valesti sisustatud liidu õiguses kasutatavat mõistet „üks ettevõtja“.

46. Guardian Europe täpsustab, et selle väite toetuseks esitatavad argumendid on samad, mis esimese väite puhul.

47. Apellant tuletab meelde, et ta esitas kahju hüvitamise nõude pärast Euroopa Kohtu otsust, millega tuvastati komisjoni eksimus trahvide arvestamisel otsuses K(2007) 5791 ning selle eksimuse parandamata jätmine Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsuses.

48. Guardian Europe leiab, et Üldkohus on vaidlustatud kohtuotsuse punktis 103 ekslikult leidnud, et ta „ei kandnud isiklikult neid kulusid, mis on seotud otsuses K(2007) 5791 määratud trahvi maksimisega“ ja „ei saa seega [...] väita, et talle on tekkinud tegelik ja kindel kahju“. Leides, et võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine otsusega K(2007) 5791 ja Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsusega tõi kaasa selle, et ta tasus suurema trahvi kui ta oleks pidanud tasuma, mistõttu ei saanud ta alusetult tasutud summasid varem kasutada, hindab Guardian Europe oma kahjuks 7 712 000 eurot ning palub Euroopa Kohtul tema kasuks hüvitisena välja mõisteta summa ise kindlaks määrata, võttes arvesse esimese väite alusel nõutava hüvitise summat.

49. Vastustaja vastuses leiab Euroopa Liidu Kohus, et see väide tuleb tagasi lükata samadel põhjustel, mis õigustavad esimese väite tagasi lükkamist.

50. Komisjon leiab vastustaja vastuses, et Guardian Europe'i nõue on vastuvõetamatu kahel põhjusel, millest üks on esitatud esimese, teine teise võimalusena²⁶.

²⁶ Asja läbivaatamist takistavaid asjaolusid, millele komisjon tugines, on uuritud käesoleva ettepaneku punktides 18 ja 20 ning 16. joonealuses märkuses.

51. Teise võimalusena palub komisjon kõigepealt, et Euroopa Kohus jätaks Guardian Europe'i nõuded nende vastuvõetavuse korral rahuldamata, kuna algsest trahvi maksmisest apellandile kahju ei tekkinud. Komisjon väidab, et otsuses K(2007) 5791 ei käsitatud apellanti, Guardian Europe'it, trahvi määramisel ühe ettevõtjana liidu õiguse tähenduses, kuivõrd rikkumiste eest saab isiklikult vastutusele võtta isiku staatuses olevaid üksusi²⁷.

52. Seejärel, kui siiski tuleb möönda, et Guardian Europe saab kahju tekkimisele tugineda, palub komisjon Euroopa Kohtul jätta muutmata vaidlustatud kohtuotsuse punktis 107 sisalduva Üldkohtu seisukoha, mille kohaselt ei ole saamata jäänud tulu, mille Guardian Europe'i väitel põhjustas võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine otsuses K(2007) 5791, tõendatud. Komisjon rõhutab, et kuivõrd Guardian Europe'il kontsernisest müüki ei olnud, siis ei oleks sellist müüki arvesse võtva trahvide arvestamise meetodi kasutamine tema trahvi suurust muutnud. Tegelikult oleks selle arvestusmeetodiga kaasnenud üksnes teistele adressaatidele määratud trahvide suurenemine. Niisiis võis apellant komisjoni eksimuse tõttu saavutada enda trahvi vähendamise, mida ta muul viisil saavutanud ei oleks.

53. Viimaks leiab komisjon, et kui Guardian Europe'i väitega tuleks nõustuda, ei ole täidetud tingimused selleks, et Euroopa Kohtul oleks võimalik hinnata kaebaja kasuks välja mõistetava hüvitise suurust.

54. Repliigis rõhutab Guardian Europe, vastuseks komisjoni argumendile, mille kohaselt ei käsitatud Guardian Europe'it otsuses K(2007) 5791 trahvi määramisel liidu õiguse tähenduses ühe ettevõtjana, et rikkumise eest vastutava juriidilise isiku tuvastamine toimub enne trahvi määramist. Niisiis arvestab komisjon trahvi määramisel kogu majanduskontserni käivet. Käesoleval juhul arvestas ta Guardiani kontserni realiseeritud müügitulu.

55. Vastuseks komisjoni argumendile, mis puudutab tema kahju tegelikkust, leiab Guardian Europe, et komisjon kirjeldab 12. novembri 2014. aasta kohtuotsuse Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon²⁸ tulemust ning selle põhjendusi ebatäpselt. Samuti ei saa ta uuesti esitada tühistamishagi raames käsitletud argumente. Konkreetsemalt märgib ta, et arvestusmeetodit puudutava argumendi lükkas Euroopa Kohus selle kohtuotsuse punktides 70 ja 71 tagasi.

56. Vastuseks komisjoni argumendile, mis puudutab tema esitatud tõendite hindamise vajalikkust, märgib Guardian Europe, et komisjon ei saa Euroopa Kohtus esimest korda tugineda vastuväitele, mis puudutab ebapiisavat tõendatust.

2. Hinnang

a) Neljanda väite osaline vastuvõetamatus, mida kohus käsitleb omal algatusel

57. Guardian Europe heidab Üldkohtule ette, et viimane on vaidlustatud kohtuotsuse punktides 99–107, leides, et võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumine otsuses K(2007) 5791 ja Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsuses ei põhjendanud Guardian Europe'ile tulu saamata jäämist, valesti sisustanud liidu õiguses kasutatavat mõistet „üks ettevõtja“.

²⁷ Siinkohal tugineb komisjon 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsusele Akzo Nobel jt vs. komisjon (C-516/15 P, EU:C:2017:314, punkt 50 ja 57).

²⁸ C-580/12 P, EU:C:2014:2363.

58. Selles kohtuotsuses nimetatud põhimõtte rikkumisega Guardian Europe'ile väidetavalt tekkinud kahju, sealhulgas saamata jäänud tulu hüvitamise nõue jäi vaidlustatud kohtuotsuse punktides 122–125 siiski rahuldamata erinevatel põhjendustel, mida kritiseeritakse kuuendas väites.

59. Seetõttu on see väide vastuvõetav vaid osas, milles see puudutab otsust K(2007) 5791.

b) Sisulised küsimused

60. Esimeses väites ja osaliselt vastuvõetavas neljandas väites taotleb Guardian Europe sisuliselt, et Euroopa Kohus võtaks seisukoha tema õiguse ja huvi kohta hagi esitamiseks, mis on tema poolt ELTL artikli 340 alusel esitatud kahju hüvitamise nõude kontekstis omavahel seotud²⁹.

61. Vaidlust pole selles, et pärast Guardian Industries'ile ja Guardian Europe'ile solidaarse trahvi määramist maksti otse komisjonile erinevaid summasid. 2008. aasta märtsis maksid Guardian Industries ja Guardian Europe vastavalt 20 000 000 euro ja 91 000 000 euro suurused summad. 2013. aasta juulis maksis igaüks Guardian Europe'i seitsmest tütarettevõtjast teatud osa 48 263 003 euro suurusest summast, mis vastas Guardian Europe'i poolt esitatud pangagarantii esemeks olevale ja komisjonile veel tasuda jäänud summale koos sellele lisandunud viivitusintressiga.

62. Vastuvõetavuse küsimuse puhul tuleb seega eristada, kas see puudutab Guardian Europe'i esitatud nõuet, mis puudutab tema enda ja tema tütarettevõtjate poolt otse komisjonile tasutud hüvitise osa või seda osa, mille tasus Guardian Industries. Kuigi Üldkohus käsitles neid küsimusi nõude sisulisel läbi vaatamisel ning lepinguvälise vastutuse hagi puhul on need sellega tihedalt seotud, näib mulle vaidluse piiride määratlemise seisukohast kohane käsitleda kõigepealt neid küsimusi osas, milles need puudutavad Guardian Europe'i õigust hagi esitamiseks.

63. Guardian Europe tugineb asjaolule, et tema poolt esitatud kahju hüvitamise nõue on välja kasvanud rikkumismenetlusest konkurentsioiguse valdkonnas, kus kasutatakse mõistet „üks ettevõtja“.

64. Probleem on selles, et seda mõistet kasutatakse tähistamaks rikkumise toime panijat³⁰, sõltumata selle üksuse õiguslikust staatusest ja tema rahastamise viisist.³¹

65. Niisiis tekib küsimus, millisel juriidilisel isikul on õigus ja huvi esitada hagi karistada saanud ja trahvi tasunud isiku nimel, et nõuda kohtuasja mõistliku aja jooksul lahendamise kohustuse rikkumisega tekitatud kahju hüvitamist.

66. Kõigepealt tuleb meelde tuletada, et Euroopa Kohus on rõhutanud mõiste „üks ettevõtja“ erilisust konkurentsioiguse kontekstis³², eristades seda sõnaselgelt tsiviilõiguslikest mõistetest „äriühing“ ja „juriidiline isik“.

²⁹ Vt selle kohta pangagarantiiga seotud tasudega seonduvalt teise väite kriitikat, mis puudutab vaidlustatud kohtuotsuse punkte 158 ja 159, ning käesoleva ettepaneku 9. joonealust märkust.

³⁰ Vt eelkõige 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus Schindler Holding jt vs. komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 102).

³¹ Vt 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus Akzo Nobel jt vs. komisjon (C-516/15 P, EU:C:2017:314, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika).

³² Vt 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus Schindler Holding jt vs. komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:522, punktid 101 ja 102), ja 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus Akzo Nobel jt vs. komisjon (C-516/15 P, EU:C:2017:314, punkt 46).

67. Euroopa Kohus on märkinud, et „[l]iidu kohus on ettevõtja mõistet selgitanud ja selle all tuleb mõista majandusüksust isegi siis, kui õiguslikult koosneb see majandusüksus mitmest füüsilisest või juriidilisest isikust“³³.

68. Teiseks ei ole kuni käesoleva ajani ELTL artikli 340 teise lõigu alusel esitatud hagi osas tehtud erandit põhimõttest, mille kohaselt peab apellant tõendama, et tal on huvi hagi esitamiseks ehk et teda on kahjustatud³⁴.

69. Mõistagi on Euroopa Kohus ja Üldkohus teinud oma otsused asjaoludel, mis erinevad käesoleva hagi omadest. Seonduvalt kohtuotsustega, millele viitab Euroopa Liidu Kohus, väites, et Guardian Europe'il puudub põhjendatud huvi kohtusse pöördumiseks, tuleb rõhutada, et need on tehtud asjades, kus apellant oli esitanud hagi sellise kahju hüvitamiseks, mis ei olnud tekkinud otseselt temale³⁵ või oli seda teinud ilma volitusega kohtusse pöördumiseks³⁶ või kutseühenduse nimel³⁷ või pärast õiguste loovutamist³⁸.

70. Sellest tuleneb siiski, et Euroopa Kohtu väljakujunenud praktika kohaselt on isikul esiteks õigus ELTL artikli 340 alusel kohtule hagi esitada vaid juhul, kui ta saab sellega kaitsta enda isiklike huve või sellist kahju hüvitamise nõudeõigust, mille ta on omandanud kolmandatelt isikutelt.

71. Teiseks peab niisiis kontrollima, et kahju, mille eest apellant hüvitist nõuab, on tekkinud isiklikult temale³⁹.

72. Kolmandaks, kuigi apellant peab saama kaitsta teiste poolt loovutatud hüvitamise nõudeõigust, tuleb selleks esitada väidetava kahju kandnud isiku ja apellandi vahel nõude loovutamist käsitlev õigusdokument (mis tähendab, et esimene on oma õiguse teisele üle andnud) või kahju kandnud isiku poolt konkreetselt hagi esitamiseks sõnaselgelt antud volikiri⁴⁰.

73. Need põhimõtted tulenevad otseselt tingimustest, millistel saab esitada kahju hüvitamise nõude, mis on üldine õiguskaitsevahend⁴¹, mida reguleerivad üldised menetlusnormid, mida sõltumatult keelatud kokkuleppeid käsitlevas regulatsioonis ette nähtud vastutuse loogikast kohaldatakse antud juhul äriühinguõiguse põhimõtetest lähtudes.

³³ 18. juuli 2013. aasta kohtuotsus Schindler Holding jt vs. komisjon (C-501/11 P, EU:C:2013:522, punkt 103 ja seal viidatud kohtupraktika). Vt ka 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus Akzo Nobel jt vs. komisjon (C-516/15 P, EU:C:2017:314, punkt 48).

³⁴ Vt meeldetuletuseks õigusteaduslike käsitluste kohta Blumann, C., ja Dubouis, L., *Droit institutionnel de l'Union européenne*, 6e éd., LexisNexis, kogumik „Manuels“, Paris, 2016, punkt 954, lk 741, ning Van Raepenbusch, S., *Le contrôle juridictionnel dans l'Union européenne*, 3e éd., Éditions de l'Université de Bruxelles, teosesari „Commentaire J. Mégret“, Bruxelles, 2018, punkt 330, lk 286.

³⁵ Vt 9. novembri 1989. aasta kohtuotsus Briantex ja Di Domenico vs. EMÜ ja komisjon (353/88, EU:C:1989:415, punkt 6), 1. detsembri 2008. aasta kohtumäärus Işçi Partisi vs. komisjon (T-219/08, ei avaldata, EU:T:2008:538, punkt 7), ning 17. aasta detsembri 2009. aasta kohtumäärus Işçi Partisi vs. komisjon (T-223/09, ei avaldata, EU:T:2009:524, punktid 12 ja 13).

³⁶ Vt 30. juuni 2009. aasta kohtuotsus CPEM vs. komisjon (T-444/07, EU:T:2009:227, punktid 39 ja 40), ning 12. mai 2010. aasta kohtumäärus CPEM vs. komisjon (C-350/09 P, ei avaldata, EU:C:2010:267, punkt 61).

³⁷ Vt 30. septembri 1998. aasta kohtuotsus Coldiretti jt vs. nõukogu ja komisjon (T-149/96, EU:T:1998:228, punktid 57 ja 59 ning seal viidatud kohtupraktika). Vt selle kohta ka 18. märtsi 1975. aasta kohtuotsus Union syndicale-Service public européen jt vs. nõukogu (72/74, EU:C:1975:43, punkt 21).

³⁸ Vt 4. oktoobri 1979. aasta kohtuotsus Ireks-Arkady vs. EMÜ (238/78, EU:C:1979:226, punkt 5).

³⁹ Vt eelnevalt viidatud otsuste hulgas eelkõige 17. detsembri 2009. aasta kohtumäärus Işçi Partisi vs. komisjon (T-223/09, ei avaldata, EU:T:2009:524, punkt 12 ja seal viidatud kohtupraktika).

⁴⁰ Vt eelnevalt viidatud otsuste hulgas eelkõige 17. detsembri 2009. aastast kohtumäärus Işçi Partisi vs. komisjon (T-223/09, ei avaldata, EU:T:2009:524, punkt 13 ja seal viidatud kohtupraktika).

⁴¹ Vt Bonichot, J.-C., „La réparation du délai excessif de jugement devant les juridictions de l'Union“, *Actualité juridique: droit administratif*, Dalloz, Paris, 2014, nr 12, lk 683–687, iseäranis lk 686.

74. Käesoleval juhul on Guardian Europe'i esitatud kahju hüvitamise nõude aluseks osaliselt Guardian Industries'ile määratud trahv. Kuivõrd Üldkohus tuvastas⁴², et Guardian Europe ei tõendanud eelnimetatu poolt õiguste loovutamist või kohtule hagi esitamiseks sõnaselge volituse andmist, on hagi osaliselt vastuvõetamatu.

75. Mis puudutab Guardian Europe'i taotlust seoses tema enda või tema tütarettevõtjate poolt komisjonile makstud summadega, siis tuleb meelde tuletada, et need maksti selleks, et tasuda Guardian Industries'ile ja Guardian Europe'ile määratud trahv, mida said vaidlustada vaid nemad. Seetõttu said vaid nemad nõuda kohtuasja lahendamise mõistliku aja ja võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise tõttu tekitatud kahju hüvitamist.

76. Neil asjaoludel ei ole kahtlust selles, et kuna Guardian Europe tasus komisjonile võlgnetavad summad, tekkis tal isiklik huvi hüvitamisnõude esitamiseks äsja välja toodud Euroopa Kohtu praktika tähenduses.

77. Tõsiasi, et Guardian Europe'i poolt komisjonile otseselt või kaudselt trahvi tasumisse panustasid tema tütarettevõtjad, ei näi minu jaoks seda käsitlust vääravat.

78. Nimelt leidis Üldkohus välja nõutud tõendite alusel⁴³ vaidlustatud kohtuotsuse punktis 101, et tütarettevõtjate panus tulenes 2008. aasta märtsis nende emaettevõtjaks oleva Guardian Europe'iga sõlmitud finantseerimiskokkulepest. Selle kohtuotsuse punktis 102 tõi Üldkohus välja, et Guardian Europe'i seitse tütarettevõtjat maksid summad otse komisjonile.

79. Esiteks ei tohi võla tasunud isiku regressnõuet tegeliku võlgniku vastu segamini ajada võla tasumisega võlausaldajale. Teiseks, kuigi Üldkohus märkis, et Guardian Europe väitis, et otsuse K(2007) 5791 tähenduses „maksid need summad ettevõtjale Guardian kuuluvad üksused“⁴⁴, ei teinud ta sellest tõdemusest õiguslikke järeldusi Guardian Europe'i ja tema tütarettevõtjate vahel sõlmitud lepingute kohta. Pealegi, kuigi viimane tugines „ühe ettevõtja“ mõistele, väitis ta samuti, et ta tema tütarettevõtjad olid 100-protsendiliselt tema kontrolli all. See asjaolu muudab aga mis tahes regressinõude esitamise veelgi asjakohatumaks, kuna tütarettevõtjate kurnamine kujutab endast finantsriski äriühingule, millest viimased täielikult sõltuvad⁴⁵.

80. Teisisõnu, selle eelduseks, et tunnustada osa trahvist komisjonile otse tasunud tütarettevõtjate isiklikku huvi hagi esitamiseks, on see, et nimetatud karistus on määratud solidaarselt ka neile ning, mis veel olulisem, et nad ei ole seda tasuma asunud oma emaettevõtja nõudel.

81. Poolelioleva kohtuasja kontekstis ei ole asjaolu, et tütarettevõtjad osa trahvist tasusid, siiski täiesti asjassepuutumatu. Leian, et seda tuleb arvesse võtta Guardian Europe'i esitatud kahju hüvitamise nõude sisulisel läbivaatamisel, kuivõrd viimane peab tõendama kahju tegelikkuse ning enda tütarettevõtjate tegevusega seonduvalt tulu saamise võimaluse kaotamise tagajärjed. Sellega seonduvalt leian, et kapitali kaalutud keskmise hinna arvestus, mille Guardian Europe Üldkohtule hindamiseks esitas⁴⁶, ei ole nende tõendamisenõuete seisukohast piisav. Guardian Europe'i

⁴² Vt vaidlustatud kohtuotsuse punktid 106 ja 159. Neid kritiseeritakse apellatsioonkaebuse teise väite teises osas. Guardian Europe'i väitel on moonutatud tema esitatud 13. novembri 2015. aasta ettevõttesisest memorandumit, milline etteheide tuleb minu hinnangul tagasi lükata, kuna Üldkohus on sellele tõendile andnud oma hinnangu, mis ei ole ilmselgelt väär.

⁴³ Vt vaidlustatud kohtuotsuse punkt 99.

⁴⁴ Vaidlustatud kohtuotsuse punkt 104.

⁴⁵ Mis puudutab ema- ja tütarettevõtja vahelisi majanduslikke ja organisatsioonilisi sidemeid, siis on need samalaadsed sidemetega, mille alusel omistatakse tütarettevõtja rikkumine emaettevõtjale (vt eelkõige 27. aprilli 2017. aasta kohtuotsus Akzo Nobel jt vs. komisjon (C-516/15 P, EU:C:2017:314, punktid 52 ja 54)).

⁴⁶ Vt apellatsioonkaebuse punkt 12.

väidetava kahju laadist tulenevalt võib selline kapitali kaalutud keskmise hinna arvestus olla väärtuseks, millest lähtuvad investorid, ent sellega ei saa minu hinnangul põhjendada ettevõtja majandus- ja finantsperspektiividega seonduvalt saamata jäänud tulu.

82. Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes leian esiteks, et asudes seisukohale, et apellant isiklikult trahvi tasumise koormust ei kandnud, on Üldkohus õigust vääralt kohaldanud, mis peab kaasa tooma vaidlustatud kohtuotsuse tühistamise vastavas osas.

83. Teiseks, kuna Euroopa Kohtul ei ole piisavalt tõendeid, tuleb tal see osa kohtuasjast Üldkohtule uueks arutamiseks saata, et viimane hindaks nii kahju tegelikkust kui kahju ja väidetavate rikkumiste vahelist põhjuslikku seost⁴⁷.

C. Kuues väide

1. Poolte argumentid

84. Kuuenda väitega leiab Guardian Europe, et Üldkohus kohaldas vääralt õigust vaidlustatud kohtuotsuse punktides 122–125, vastates tema nõudele hüvitada kahju, mis tekkis ettevõtjasisese müügi arvesse võtmist käsitlevat varasemat kohtupraktikat silmas pidades võrdse kohtlemise põhimõtte piisavalt selgest rikkumisest Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsuses. Üldkohus on vääralt leidnud, et liidu õiguse rikkumise tõttu saab liidu lepinguväline vastutus tekkida üksnes kohtuasja viimase kohtuastmena läbi vaatava kohtu otsusest.

85. Esiteks väidab Guardian Europe, et Euroopa Kohtu praktika ei välista sõnaselgelt võimalust, et liidu õiguse rikkumise tõttu annab kahju hüvitamise nõude esitamiseks aluse madalama astme kohtu otsus. Selles osas tugineb ta 30. septembri 2003. aasta kohtuotsusele Köbler⁴⁸ ning leiab, et 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsusega Târşia⁴⁹, millele viitab Euroopa Liidu Kohus⁵⁰, ei saa põhjendada viimase poolt väljendatud vastupidist seisukohta.

86. Teiseks väidab Guardian Europe teise võimalusena, et juhul kui liidu vastutus liidu õiguse rikkumise eest saab tekkida vaid kõrgeima kohtuastme otsusest, peaks Üldkohtu eriline pädevus konkreetsetes valdkonnas õigustama vastutuse eriregulatsiooni.

87. Kolmandaks märgib Guardian Europe, et kuna Euroopa Kohus ei saa põhimõtteliselt kohtuotsusega liidu õigust rikkuda, siis oleks vaidlustatud kohtuotsuse punkti 122 tagajärjeks see, et liidu kohtud ei vastutaks kunagi liidu õiguse rikkumise eest.

88. Lisaks sellele heidab Guardian Europe ette seda, et Üldkohus on vaidlustatud kohtuotsuse punktis 124 leidnud, et ta ei viidanud eelkõige menetluslikku või administratiivset laadi tõsistele õigusemõistmise toimimise häiretele.

⁴⁷ Võrdse kohtlemise põhimõtte piisavalt selge rikkumise kohta Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsuses vt käesoleva ettepaneku punktid 84 ja 122.

⁴⁸ C-224/01, EU:C:2003:513.

⁴⁹ C-69/14, EU:C:2015:662.

⁵⁰ Vt käesoleva ettepaneku punkt 92.

89. Apellant vaidleb sellele seisukohale vastu, kuna Üldkohtule esitatud menetlusedokumentides märkis ta lisaks viimase poolt toime pandud rikkumistele häirena ära ka asjaolu, et Üldkohus ei olnud analüüsinud väljakujunenud kohtupraktikat, mille kohaselt tuli keelatud kokkulepete teiste osaliste trahvide arvutamisel arvesse võtta ka kontsernisisesid müüke, kuna vastasel juhul antaks põhjendamatu eelis vertikaalselt integreeritud tootjatele.

90. Guardian Europe palub Euroopa Kohtul selles osas vaidlustatud kohtuotsuse tühistamise korral otsustada, et Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsusest tekib liidu vastutus.

91. Vastustaja seisukohas leiab Euroopa Liidu Kohus, et Üldkohus on vaidlustatud kohtuotsuse punktis 122 õigesti leidnud, et liidu vastutus ei saa tekkida sellise kohtulahendi sisu tõttu, mida ei ole teinud viimases astmes otsustav liidu kohus ja mille peale sai seega esitada apellatsioonkaebuse.

92. Euroopa Liidu Kohus rõhutab, et 30. septembri 2003. aasta kohtuotsusest Köbler⁵¹, 6. oktoobri 2015. aasta kohtuotsusest Târşia⁵² ning 15. märtsi 2017. aasta kohtuotsusest Aquino⁵³ tuleneb, et liikmesriigi lepinguväline vastutus saab tekkida ainult viimase kohtuastmena asja lahendava kohtu otsuse tegemisest. Seetõttu ei saa Euroopa Liidu Kohtu kui institutsiooni vastu esitada mis tahes kahju hüvitamise nõuet seoses kohtuotsusega, mida ei ole teinud viimase astme kohus, kuivõrd see on võimalik edasikaebõiguse teostamisega vaidlustada.

93. Euroopa Liidu Kohus ei nõustu ka apellandi väitega, et tema nõudes viidati tõsistele õigusemõistmise toimimise häiretele. Apellandi ette heidetav rikkumine puudutas nimelt kohtuotsuse sisu, mida Euroopa Kohus apellatsiooniastmes parandas.

2. Hinnang

94. Kõigepealt tuleb esiteks täpsustada, et Guardian Europe'i kahju hüvitamise nõue tugineb Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsuse põhjendustele, mis sisalduvad komisjoni poolt diskrimineerimise keelu põhimõtte rikkumist käsitlevates punktides 104–106. Neid põhjendusi kritiseerisid Guardian Industries ja Guardian Europe'oma 10. detsembri 2012. aasta apellatsioonkaebuse väites, millega Euroopa Kohus 12. novembri 2014. aasta kohtuotsuses Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon⁵⁴ nõustus.

95. Teiseks nähtub selle kohtuotsuse põhjendustest, et Euroopa Kohus tühistas Üldkohtu otsuse selles osas põhjendusel, et viimane oli eksinud väljakujunenud kohtupraktikast tulenevate põhimõtete vastu⁵⁵. Seetõttu leidis Euroopa Kohus, et ei ole vajalik võtta seisukohta Guardian Europe'i esitatud etteheite kohta, mis puudutas selle otsuse põhjendamispuudusi⁵⁶.

⁵¹ C-224/01, EU:C:2003:513.

⁵² C-69/14, EU:C:2015:662.

⁵³ C-3/16, EU:C:2017:209.

⁵⁴ C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 66.

⁵⁵ Vt 12. novembri 2014. aasta kohtuotsus Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 65 ja eelkõige viide punktidele 61 ja 62), vrd kohtujurist Wathelet' ettepanek kohtuasjas Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon (C-580/12 P, EU:C:2014:272, punktid 38 ja 65), kus rõhutati, et vaidlusalune komisjoni otsus on tema tavapärase praktika ning Euroopa Kohtu praktika kontekstis uudne.

⁵⁶ Vt 12. novembri 2014. aasta kohtuotsus Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 66).

96. Just selles kontekstis vaidlustab Guardian Europe oma apellatsioonkaebuse kuuenda väitega selle, et vaidlustatud kohtuotsuse punktides 122 ja 123 on leitud, et Üldkohtu eksimusest ei saanud tekkida liidu vastutust, kuna Euroopa Kohus selle eksimuse tänu edasikaebeõiguse kasutamisele parandas.

97. Euroopa Kohtul palutakse sisuliselt seega võtta seisukoht, millistel tingimustel rakendatakse õigusemõistmisega seoses liidu poolt liidu institutsiooni tekitatud kahju hüvitamise põhimõtet, mis on sätestatud ELTL artiklis 340. Guardian Europe'i taotlus on uudne selles mõttes, et lisaks sellele, kuidas üks liidu kohus õigusemõistmist teostas, puudutab see ka õigusemõistmise tulemust ehk selle kohtu poolt tehtud otsuse sisu⁵⁷.

98. Mis puudutab seda, kuidas õigusemõistmist teostatakse, eelkõige mõistliku aja jooksul kohtuasja lahendamise kohustuse rikkumist, siis on Euroopa Kohus leidnud, et kahju hüvitamise nõue on „tõhus ja üldkohaldatav õiguskaitsevahend, et tugineda sellisele rikkumisele“⁵⁸. Sellise vastutuse käsitluse aluseks on objektiivne vastutus, mis põhineb sellel, et konkreetse kohtuasja eripära silmas pidades oli kohtuasja lahendamise aeg ülemäärane⁵⁹.

99. Mis puudutab kohtu ülesannete täitmist, siis kuigi Euroopa Kohus on üht kohtu poolt liidu õiguse rikkumisest tekkiva vastutuse juhtumit käsitlenud, puudutas see üksnes liikmesriigi kohtuid⁶⁰. Käesoleva apellatsioonkaebusega seoses tuleb Euroopa Kohtul aga määratleda, millisel tingimustel saab liidu vastutus tekkida juhul, kui selline rikkumine väljendub Üldkohtu otsuses.

100. Vaidlustatud kohtuotsuse punktis 123 märgib Üldkohus, et apellandile antud edasikaebeõiguse kasutamine, see tähendab apellatsioonkaebuse esitamine, võimaldas Üldkohtu 27. septembri 2012. aasta kohtuotsuses tehtud vea parandada. Nagu nähtub vaidlustatud kohtuotsuse punktides 122 ja 124, eelistas Üldkohus põhimõtet, mille kohaselt ei põhine vastutus mitte hinnangul, et algne kohtulahend on vigane, vaid hinnangul, et nõuetekohaselt ei toimi kohtusüsteem, mille korralduse eesmärk ongi esimestest kohtuotsustest tulenevate vigade parandamine.

101. Selline kohtu tegevusega seoses tekkiva liidu vastutuse kontseptsioon, mille puhul on vaja uurida, kas edasikaebamise õigust on kasutatud ja kas see võimaldas tagada isikutele liidu õigusest tulenevate õiguste tõhusa kohtuliku kaitse, näib mulle olevat selgesti tuletatav 28. juuli 2016. aasta kohtuotsusest Tomášová⁶¹.

102. Täpsemalt vastab Euroopa Kohus selles kohtuotsuses küsimusele, millistel tingimustel saab asjaomase liikmesriigi vastutusele tugineda seoses liidu õiguse rikkumisega, mis väljendub kohtulahendis, mille on teinud kohus, mis ei ole kõrgeim kohus⁶².

⁵⁷ See küsimus on tõstatatud üksnes 30. septembri 2003. aasta kohtuotsuses Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513). Vt Austria Vabariigi esitatud seisukoht ja Ühendkuningriigi valitsuse kuues argument, mida on kajastatud vastavalt selle kohtuotsuse punktides 21 ja 28, mille kohta Euroopa Kohus ei pidanud vajalikuks seisukohta võtta. Vt selle kohta nimetatud kohtuotsuse kommentaar: Rostane, M., „Chronique de jurisprudence du Tribunal et de la Cour de justice des Communautés européennes, Institutions et ordre juridique communautaire, Primauté du droit communautaire“, *Journal du droit international (Clunet)*, LexisNexis, Paris, aprill 2004, nr 2, lk 552–559, ning Adida-Canac, H., „L’erreur du juge: entre réparation, indemnisation et responsabilité“, *Recueil Dalloz*, Dalloz, Paris, 2009, nr 19 lk 1288–1297, eriti lk 1295 ja 72. joonealune märkus.

⁵⁸ 26. novembri 2013. aasta kohtuotsus *Groupe Gascogne vs. komisjon* (C-58/12 P, EU:C:2013:770, punkt 82).

⁵⁹ Vt Bonichot, J-C., *op. cit.*, iseäranis lk 686.

⁶⁰ Vt eelkõige käesoleva ettepaneku punktides 101, 106, 107 viidatud kohtuotsused ning 9. septembri 2015. aasta kohtuotsus *Ferreira da Silva e Brito jt* (C-160/14, EU:C:2015:565, punkt 46 jj).

⁶¹ C-168/15, EU:C:2016:602.

⁶² Vt 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus *Tomášová* (C-168/15, EU:C:2016:602, punkt 11, punkti 15 lõige 2 ja punkt 16).

103. Kõigepealt tuletas Euroopa Kohus meelde, et põhimõte, et riik on vastutav talle omistatava liidu õiguse rikkumisega üksikisikutele põhjustatud kahju eest kõikidel liidu õiguse rikkumise juhtumitel, sõltumata sellest milline ametiasutus rikkumise toime pani, on teatud tingimustel kohaldatav, kui rikkumine tuleneb asja viimase astmena lahendava siseriikliku kohtu otsusest⁶³.

104. Järgnevalt märgib Euroopa Kohus, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul tuleb kontrollida, kas Okresný súd Prešov'i (Prešovi esimese astme kohus, Slovakkia) oli viimase astmena kohtuasja lahendav kohus⁶⁴.

105. Viimaks otsustas Euroopa Kohus, et „[l]iikmesriigi vastutus siseriikliku kohtu otsusega liidu õiguse rikkumise tõttu üksikisikutele põhjustatud kahju eest saab tekkida *ainult siis*, kui selle otsuse on teinud selle liikmesriigi viimase astme kohtuna tegutsenud kohus [...]“⁶⁵.

106. Minu hinnangul aga kõrvaldab 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus Tomášová⁶⁶ kahtlused selles osas, milline ulatus on poolte viidatud kohtuotsustel, mis puudutavad ainult kõrgemate kohtute tehtud otsuseid, eelkõige 30. septembri 2003. aasta kohtuotsusel Köbler⁶⁷, kus on märgitud, et „põhimõte, mille järgi liikmesriigid on kohustatud hüvitama neile süüks arvatavate ühenduse õiguse rikkumistega eraõiguslikele isikutele põhjustatud kahju, on kohaldatav ka juhul, kui kõnealune rikkumine tuleneb viimase astmena asja lahendanud kohtu lahendist, kui rikutud õigusnormi eesmärk on anda õigusi üksikisikutele, rikkumine on piisavalt selge ning kõnealuse rikkumise ja kahjustatud isikute kantud kahju vahel on otsene põhjuslik seos. Kui rikkumine tuleneb niisugusest lahendist, siis peab siseriiklik kohus selleks, et määrata kindlaks, kas rikkumine on piisavalt selge, õigusemõistmise funktsiooni eripära arvesse võttes uurima, kas nimetatud rikkumine on oma laadilt ilmne“⁶⁸.

107. Kuigi 30. septembri 2003. aasta kohtuotsuse Köbler⁶⁹ ulatust on 13. juuni 2006. aasta kohtuotsuses Traghetti del Mediterraneo⁷⁰ täpsustatud, võib viimase punkti 36 sõnastus selliseks kahtluseks endiselt alust anda⁷¹, eriti kuna Euroopa Kohus sõnastas ümber eelotsuse küsimuse, mis puudutas kohtute vastutust õigusemõistmisega tekitatud kahju eest sõltumata sellest, kas kohtud lahendavad kohtuasja viimase astmena⁷².

⁶³ Vt 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus Tomášová (C-168/15, EU:C:2016:602, punktid 18–20 ja seal viidatud kohtupraktika).

⁶⁴ Vt 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus Tomášová (C-168/15, EU:C:2016:602, punkt 21).

⁶⁵ 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus Tomášová (C-168/15, EU:C:2016:602, punkti 42 lõige 1), kohtujuristi kursiiv.

⁶⁶ C-168/15, EU:C:2016:602.

⁶⁷ C-224/01, EU:C:2003:513. Vt selle kohta Simon, D., „La responsabilité des États membres en cas de violation du droit communautaire par une juridiction suprême (à propos de l'arrêt Köbler, CJCE, 30 sept. 2003, aff. C-224/01)“, *Revue Europe*, LexisNexis, Paris, 2003, nr 11, lk 3–6, eelkõige lk 4, kus märgitakse, et „[selle kohtuotsuse] põhjendustes ei eristata kahte seisukohta, mis oleksid võinud olla eraldi: [...] esiteks [...] kehtestada kohtulahendist tuleneva vastutuse põhimõte ning teiseks [...] põhjendada, et see vastutus kaasneb ka kõrgemate kohtute otsustega. See teine kaalutus näib Euroopa Kohtu silmis olevat *a fortiori* esitatud põhjendus.“ Vt ka seisukohti, mida on väljendanud Huglo, J.-G., „La responsabilité des États membres du fait des violations du droit communautaire commises par les juridictions nationales: un autre regard“, *Gazette du Palais*, Lextenso Éditions, Issy-les-Moulineaux, 2004, nr 164, lk 34–40, ning Beutler, B., „State Liability for Breaches of Community Law by National Courts: Is the Requirement of a Manifest Infringement of the Applicable Law an Insurmountable Obstacle?“, *Common Market Law Review*, Kluwer Law International, Alphen-sur-le-Rhin, 2009, vol. 46, nr 3, lk 773–804, eelkõige lk 789, mida on tsiteerinud kohtujurist Wahl kohtuasjas Tomášová tehtud ettepanekus (C-168/15, EU:C:2016:260, 15. joonealune märkus).

⁶⁸ Vt selle kohtuotsuse punkt 59.

⁶⁹ C-224/01, EU:C:2003:513.

⁷⁰ C-173/03, EU:C:2006:391, punktid 30–32.

⁷¹ See punkt 36 on sõnastatud järgmiselt: „Nagu kohtujurist oma ettepaneku punktis 52 märkis, viiks sellises olukorras igasuguse riigivastutuse välistamine põhjusel, et ühenduse õiguse rikkumine tuleneb õigusnormide tõlgendamisest kohtu poolt, selleni, et põhimõte, mille Euroopa Kohus on sõnastanud [30. septembri 2003. aasta kohtuotsuses Köbler (C-224/01, EU:C:2003:513)], kaotaks oma tähenduse. *Veelgi enam kehtib see tõdemus viimase astme kohtute suhtes*, kellele on pandud ülesanne tagada riigi tasandil õigusnormide ühetaoline tõlgendamine.“ Kohtujuristi kursiiv.

⁷² Vt 13. juuni 2006. aasta kohtuotsus Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391, punkt 24), vrd kohtujurist Léger' ettepanek kohtuasjas Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2005:602, punkt 39).

108. Põhimõte, et edasikaebevõimalused peavad eelnevalt ammendunud olema, mida 28. juuli 2016. aasta kohtuotsuses Tomášová⁷³ täpsustati selleks, et piirata liikmesriigi vastutuse tekkimine juhtudega, kus viimase kohtuastmena asja lahendava kohtu ülesanne on liidu õiguse kohaldamise eest hea seista ning vajaduse korral ELTL artikli 267 alusel Euroopa Liidu Kohtu poole pöörduda, lähtub tõdemusest, et „[kohtutel on oluline roll] üksikisikutele liidu õigusnormidest tulenevate õiguste kaitsmisel [ja] asja viimase astmena lahendav kohus on põhimõtteliselt viimane instants, kus nad saavad nendest õigusnormidest tulenevaid õigusi maksma panna“⁷⁴.

109. Selline põhimõte, mis tugineb edasikaebevõimaluste olemasolule, on kohane ka õigusemõistmise spetsiifilisuse ja õiguskindluse legitiimsete nõuete seisukohast, mille tõttu tuleb kohtulahendi sisuga seotud vastutuse tekkimist piirata⁷⁵.

110. Kuna edasikaebe korra eesmärk on üksikisikutele õigusnormidest, eelkõige liidu õigusnormidest tulenevate õiguste kaitse, siis on kohtuliku edasikaebeõiguse teostamine kohane viis esimese astme kohtu eksimuse parandamiseks⁷⁶. Teisisõnu on oluline eristada eksimuse parandamist, mida saavad taotleda kõik menetlusosalised, hüvitamisest seoses liidu õigusest tulenevate õiguste rikkumisega, mida edasikaebeõiguse puudumise tõttu parandada või „heastada“⁷⁷ ei saa ning mis ainsana saab olla kahju hüvitamise nõude aluseks⁷⁸.

111. Kas see põhimõte peab piirduma üksnes liikmesriikide vastutuse tekkimisega liidu õiguse rikkumise korral? Teisiti öeldes, kas erandi tegemine sellest on põhjendatav Üldkohtu erilise pädevuse ja ELL artikli 19 lõikes 1 sätestatud liidu õiguskorra ülesehitusega, mille kohaselt tagab Üldkohus koos Euroopa Kohtuga, et aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel austatakse õigust?

112. Mina nii ei arva. Kuigi aluslepingutes kehtestatud kohtusüsteemis, mille eesmärk on tagada liidu õiguse tõlgendamise järjepidevus ja ühtsus⁷⁹, tagab ka Üldkohus liidu õiguse täieliku kohaldamise ja liidu õigusest isikutele tulenevate õiguste kohtuliku kaitse⁸⁰, on ainuüksi võimalus, et Üldkohtu otsuse tühistamiseks liidu õiguse rikkumise tõttu saab Euroopa Kohtule apellatsioonkaebuse esitada, piisav, et käsitada Üldkohut samamoodi nagu mis tahes liikmesriigi kohut, mis ei lahenda asja viimase kohtuastmena⁸¹.

⁷³ C-168/15, EU:C:2016:602.

⁷⁴ Vt 28. juuli 2016. aasta kohtuotsus Tomášová (C-168/15, EU:C:2016:602, punkt 20 ja seal viidatud kohtupraktika, eelkõige 13. juuni 2006. aasta kohtuotsus Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391, punkt 31)).

⁷⁵ Vt 13. juuni 2006. aasta kohtuotsus Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2006:391, punkt 32).

⁷⁶ Vt selle kohta kohtuasjas Traghetti del Mediterraneo (C-173/03, EU:C:2005:602) tehtud kohtujurist Léger' ettepanek, 19. joonealune märkus: „Nagu ma eespool viidatud Köbleri kohtuasjas tehtud ettepaneku [(C-224/01, EU:C:2003:207)] punktis 38 rõhutasin, et kui kõrgeima kohtu otsuste edasikaebamise võimalus puudub, on riigivastutust puudutav hagi ainsaks õiguskaitsevahendiks, mis võib *in ultima ratio* tagada rikutud õiguse taastamise ja seega lõpptulemusena tagada üksikisikutele ühenduse õigusest tulenevate õiguste tõhusa kohtuliku kaitse. Sama ei kehti alama astme kohtute tehtud otsuste kohta, sest nende puhul võib kasutada siseriiklikke õiguskaitsevahendeid.“

⁷⁷ Mõiste, mis on võetud 24. oktoobri 2018. aasta kohtuotsusest XC jt (C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 58).

⁷⁸ Hüvitamise erinevate vormide kohta vt kohtujurist Wahli ettepanek liidetud kohtuasjades Euroopa Liit vs. Gascogne Sack Deutschland ja Gascogne (C-138/17 P ja C-146/17 P, EU:C:2018:620, punkt 84).

⁷⁹ Vt 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (EU:C:2014:2454, punkt 174), ja 24. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus XC jt (C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 39).

⁸⁰ Tuleb rõhutada, et pärast seda, kui jõustus Nice'i leping, millega kohtusüsteemi oluliselt muudeti, suurenes Üldkohtu pädevus märkimisväärselt. ELTL artikli 256 lõike 1 kohaselt on Üldkohus pädev lahendama peaaegu kõiki hagisid peale peamiselt liikmesriigi kohustuste rikkumise hagide. Van Raepenbusch, S. sõnutsi, *op. cit.*, punkt 4, lk 14 ja punkt 62, lk 72, muutus Üldkohus selle reformi tulemusena „tõeliseks üldpädevusega halduskohtuks“.

⁸¹ Vt ELTL artikkel 256 (endine EÜ asutamislepingu artikkel 225, mis tekkis varasema EMÜ asutamislepingu artikli 168 A muutmise Maastrichti lepinguga) ning Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artikli 58 esimene lõik, mille kohaselt „Euroopa Kohtusse saab edasi kaevata ainult õigusküsimustes. Apellatsioonkaebuse aluseks võib olla üksnes üldkohtu pädevuse puudumine, menetlusnormide rikkumine, mis kahjustab kaebaja huve, või liidu õiguse rikkumine üldkohtu poolt“.

113. Sarnaselt liikmesriikide kohtutele otsustab Üldkohus „eesliinil“ olles⁸², kuivõrd tal tuleb käsitleda uusi liidu õigusega seotud küsimusi, millega tema poole esimesena pöörduetakse, või kohandada lahendusi, mille Euroopa Kohus on valinud teistsuguste olukordade jaoks.

114. Peamiseks erinevuseks liikmesriigi süsteemidega võrreldes on see, et Üldkohtul ei ole uudsete probleemide või Euroopa Kohtu praktika ulatuse osas kahtluse tekkimise korral kasutada mehhanismi, mis oleks võrdväärne eelotsusetaotluse esitamisega. See element on aga olnud määrav asja viimase kohtuastmena lahendavate kohtute, kellel lasub eelotsusetaotluse esitamise kohustus, vastutuse reguleerimise kontseptsioonis⁸³. Euroopa Kohus on eelotsusetaotluse esitamise menetlust käsitanud lausa liidu „kohtusüsteemi alustalana“⁸⁴. See erilise menetlusega on osaliselt põhjendatav see, et liikmesriikide ja liidu vastutuse regulatsioon ei ole täiesti samasugune⁸⁵.

115. See asjaolu sunnib ka rõhutama hindamisraskusi, mis seonduvad Üldkohtu poolt liidu õiguse rikkumisega, mis on toimunud hoolimata vastavas küsimuses väljakujunenud kohtupraktika olemasolust. Nimelt võib väljakujunenud kohtupraktika kohaldamata jätmine tuleneda teistsugustest tuvastatud faktilistest asjaoludest või erinevatest hinnangutest või ka vajadusest teha ettepanek selle väljakujunenud kohtupraktika edasiarendamiseks, isegi kui see äramuudetud otsusest sõnaselgelt ei tulene.

116. Seda hindamisvabadust, mille teostamises kohtu tegevus seisnebki⁸⁶, ja kohtupraktika arenemist raamistab põhjendamiskohustus, mis on senise kursi muutmise kavatsuse korral suurem, sõltumata sellest, millises kohtuastmes otsus tehakse. Sellega on põhimõtteliselt põhjendatav asja viimase kohtuastmena mitte lahendava kohtu poolt õigusemõistmisega seotud vastutuse tekkimise tingimuste muutmata jätmine, isegi kui kõrgema astme kohus hiljem otsuse õiguse väära kohaldamise tõttu tühistama peaks.⁸⁷

117. Selle lähenemise kahtluse alla seadmine tooks kaasa väljakujunenud kohtupraktikast tuleneva õiguse tekke, mis oleks vastuolus eeskätt Euroopa inimõiguste kohtu sõnastatud põhimõttega⁸⁸.

⁸² Liikmesriigi kohtute kohta vt Van Raepenbusch, S., *op.cit.*, punkt 2, lk 12.

⁸³ Vt 13. juuni 2006. aasta kohtuotsus *Traghetti del Mediterraneo* (C-173/03, EU:C:2006:391, punkt 32), vrd kohtujurist Léger' ettepanek kohtuasjas *Traghetti del Mediterraneo* (C-173/03, EU:C:2005:602, punktid 70–75), ning 15. märtsi 2017. aasta kohtuotsus *Aquino* (C-3/16, EU:C:2017:209, punktid 31–34) ja 4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus *komisjon vs. Prantsusmaa (Dividendimaks)* (C-416/17, EU:C:2018:811, punktid 108 ja 109).

⁸⁴ Vt 18. detsembri 2014. aasta arvamus 2/13 (EU:C:2014:2454, punkt 176) ja 24. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus *XC jt* (C-234/17, EU:C:2018:853, punkt 41).

⁸⁵ Vt selle kohta kohtujurist Léger' ettepanek kohtuasjas *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:207, punkt 94).

⁸⁶ Vt 13. juuni 2006. aasta kohtuotsus *Traghetti del Mediterraneo* (C-173/03, EU:C:2006:391, punkt 34).

⁸⁷ Vt näitena kohtulikul tõlgendamisel tehtavate võimalike vigade põhjuste kohta 13. juuni 2006. aasta kohtuotsus *Traghetti del Mediterraneo* (C-173/03, EU:C:2006:391, punkt 35).

⁸⁸ Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneva õiguse puudumise kohta vt EIK 18. detsembri 2008. aasta kohtuotsus *Unédic vs. Prantsusmaa* (CE:ECHR:2008:1218JUD002015304, § 74), mida on meelde tuletatud 13. juuli 2010. aasta kohtuotsuses *Allen jt vs. komisjon* (F-103/09, EU:F:2010:88, punkt 49). Vt ka juhend Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 6 kohta – õigus õiglasele kohtumenetlusele (tsiviilõiguslikus tähenduses), mida on ajakohastatud 31. detsembril 2018 ja mis on kättesaadav internetis aadressil https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_FRA.pdf (punkt 279).

118. Sarnaselt paljude liikmesriigi regulatsioonidega, mis käsitlevad vastutust õigusemõistmisega tekitatud kahju eest⁸⁹, ei maksa hälbida edasikaebõiguse olemasolule tuginevast loogikast, mis on tihedalt seotud kohtuasja mõistliku aja jooksul lahendamise kohustuse järgimisega. Leian siinkohal, et vastutuse tekkimise aluseks on just aeg, mille jooksul äramuudetud kohtuotsus tehti ning vastaval juhul hiljem parandatud liidu õiguse rikkumine toime pandi, mitte aga toime pandud rikkumine ise.

119. Neil asjaoludel ning apellatsioonkaebuse eseme tõttu pean ainetuks Guardian Europe'i esitatud argumenti, mis seaks liidu vastutuse Üldkohtu tehtud otsuste eest sõltuvusse nende tingimuste kindlaks määramisest, millistel oleks või ei oleks see vastutus kohaldatav kohtulikkude kontrolli teostava Euroopa Kohtu suhtes, kui edasikaebõiguse tulemus ei olnud soodne poolele, kes seda õigust kasutas⁹⁰.

120. Seonduvalt Guardian Europe'i viimasena esitatud kriitikaga, mis puudutab vaidlustatud kohtuotsuse punkti 124, leian, et Üldkohus on õigesti asunud seisukohale, et erand tuleb teha nende olukordade suhtes, mille puhul leiab tuvastamist, et üksikisikule liidu õigusnormidest tulenevate õiguste kaitse on kokkuvõttes toimunud viisil, millest tekkis isikule kahju. Nõnda võib see olla, nagu ma juba märkisin, ülemäärase menetlusaja⁹¹ korral või mis tahes muu õigusemõistmise toimimise häire korral, mis näiteks on takistanud õiguskaitsevahendite kasutamist. Tegu peab tingimata olema objektiivse häirega, kuna edasi kaevatava otsuse puhul on kohtu ülesannete raske rikkumine, mis loob ohu, millega isik ei saa mõistlikult arvestada, põhjuseks, mis toob kaasa nõudeid rikkudes tehtud otsuse tühistamise⁹².

121. Käesoleval juhul on Guardian Europe kahju hüvitamise nõudes tuginenud üksnes ilmsele hälbimisele Euroopa Kohtu praktikast, mis ei ole eespool esitatud põhjustel piisav, et seda käsitada häirena. Seetõttu ei saa vaidlustatud kohtuotsuse punktis 124 sisalduva Üldkohtu otsuse kohta esitatud Guardian Europe'i kriitikaga nõustuda.

⁸⁹ Vt ülevaadena mõnede liikmesriikide õigusnormide ja kohtupraktika kohta Guinchard, S., „Responsabilités encourues pour fonctionnement defectueux du service public de la justice“, *Répertoire de procédure civile, Encyclopédie juridique Dalloz*, Dalloz, Paris, jaanuar 2018, punkt 34, vrd ülevaade, mis sisaldub kohtujurist Léger' ettepanekus kohtuasjas Köbler (C-224/01, EU:C:2003:207, punkt 77 jj). Vt Itaalia õiguse kohta ka 24. novembri 2011. aasta kohtuotsus komisjon vs. Itaalia (C-379/10, ei avaldata, EU:C:2011:775). Prantsuse õigusega seoses täpsustan, et code de l'organisation judiciaire'i (kohtukorralduse seadustik) artiklis L 141-1 on sätestatud, et riigivastutus tekib jämeda vea või õigusemõistmisest keeldumise korral. Alates 2001. aastast kasutab Cour de cassation (kassatsioonikohus, Prantsusmaa) vea objektiivset kontseptsiooni, mis tähendab, et „raskeks veaks on mis tahes puudujääk, mida iseloomustab üks või mitu tegu, milles väljub avaliku kohtuvõimu suutmatust täita talle pandud ülesannet“ (Cour de cassation'i (kassatsioonikohus, Prantsusmaa) üldkogu 23. veebruari 2001. aasta kohtuotsus nr 99-16.165 (*Bulletin* 2001, üldkogu, nr 5, lk 10)). Lisaks sellele, vastavalt Cour de cassation'i (kassatsioonikohus, Prantsusmaa) väljakujunenud kohtupraktikale „avaliku kohtuvõimu suutmatust täita talle pandud ülesannet saab hinnata vaid juhul, kui edasikaebõiguse teostamisega ei ole võimalik väidetavat halba toimimist parandada“ (tsiviilasjade 1. koja 6. mai 2003. aasta kohtuotsus nr 01-02.543 (*Bulletin* 2003, I, nr 105, lk 82), tsiviilasjade 1. koja 4. novembri 2010. aasta kohtuotsus nr 09-15.869 (*Bulletin* 2010, I, nr 223) ja tsiviilasjade 1. koja 5. septembri 2018. aasta kohtuotsus nr 17-21.206 (FR:CCASS:2018:C100793)). Mis puudutab halduskohtumenetlust, siis on Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kohtu poolt seaduses sätestatud õigusemõistmisega tekitatud kahjuga seonduva vastutuse küsimuse reguleerinud üsna sarnaselt. See vastutus tekib üksnes raske vea korral, mis ei pea tulenema lõpliku kohtulahendi sisust (29. detsembri 1978. aasta kohtuotsus Darmont, nr 96004, avaldatud *Recueil's*). Kehtestatud on erikord, mille kohaselt tekib riigi vastutus seoses halduskohtute põhjendamatu aeglusega selliste kohtuasjade lahendamisel, mille puhul rasket viga ei esine (28. juuni 2002. aasta kohtuotsus Garde des sceaux, ministre de la Justice vs. Magiera, nr 239575, avaldatud *Recueil's*).

⁹⁰ Täielikkuse huvides võib täpsustada, et sellise õiguskaitsevahendi kasutamist on Euroopa Kohus juba analüüsinud, lahendades 23. jaanuari 2018. aasta kohtumääruse peale Campailla vs. Euroopa Liit (T-759/16, ei avaldata, EU:T:2018:26) esitatud apellatsioonkaebust, ilma et ta oleks võtnud seisukoha küsimuses, millistel tingimustel tekib liidu vastutus Euroopa Kohtu tehtud otsuse eest (vt selle kohtumääruse punkt 33 jj). Euroopa Kohus nõustus, et kahju hüvitamise nõue on vastuvõetamatu ning märkis, et 7. augusti 2018. aasta kohtumääruses Campailla vs. Euroopa Liit (C-256/18 P, ei avaldata, EU:C:2018:655, punktid 43, 46 ja 47) esitatud sellekohased põhjendused, mida apellatsioonkaebuses kritiseeriti, olid küllaldased.

⁹¹ Vt konkreetselt käesoleval juhul 12. novembri 2014. aasta kohtuotsus Guardian Industries ja Guardian Europe vs. komisjon (C-580/12 P, EU:C:2014:2363, punkt 20).

⁹² Näiteks võib tegu olla kaitseõiguse rikkumisega, poolte võistlevuse põhimõtte rikkumisega, põhjenduste puudumisega või põhjendustega, mis näitavad kohtu erapoolikust.

122. Eelnevast tuleneb, et kuues väide tuleb tagasi lükata.

VI. Kohtukulud

123. Kuna kohtuasi tuleb saata Üldkohtusse uueks arutamiseks, otsustatakse käesoleva apellatsioonimenetlusega seotud kohtukulude jaotus edaspidi.

VII. Ettepanek

124. Eeltoodud põhjendusi arvesse võttes teen Euroopa Kohtule järgmise ettepaneku:

- 1) Tühistada Euroopa Liidu Üldkohtu 7. juuni 2017. aasta kohtuotsus *Guardian Europe vs. Euroopa Liit* (T-673/15, EU:T:2017:377) osas, millega Üldkohus jättis *Guardian Europe Sàrl*'i hagi rahuldamata põhjendusel, et Üldkohtu poolt kohtuasja mõistliku aja jooksul lahendamise kohustuse rikkumise tõttu ning võrdse kohtlemise põhimõtte rikkumise tõttu komisjoni 28. novembri 2007. aasta otsuses K(2007) 5791 (lõplik) [ELTL artiklis 101] ja EMP lepingu artiklis 53 sätestatud menetluse kohta (Juhtum nr COMP/39165 – *Lehtklaas*), ei jäänud viimasel tulu saamata.
- 2) Jätta apellatsioonkaebus ülejäänud osas rahuldamata.
- 3) Jätta vastuapellatsioonkaebus rahuldamata.
- 4) Saata kohtuasi uueks arutamiseks Euroopa Liidu Üldkohtule.
- 5) Teha kohtukulude osas otsus edaspidi.